

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi (HE 29/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 26/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Johanna Hakala, sisäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marko Meriniemi, sisäministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen, puolustusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- esittelijäneuvos Mikko Eteläpää, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen, tiedusteluvalvontavaltuutetun toimisto
- poliisitarkastaja Teemu Saukoniemi, Poliisihallitus
- rikostarkastaja Mikko Eränen, keskusrikospoliisi
- rikosylikomisario Minna Liimatainen, keskusrikospoliisi
- päälakimies Jan Sjöblom, suojelupoliisi
- ylitarkastaja Venni Valkama, suojelupoliisi
- majuri Tommi Ikonen, Pääesikunta
- varatuomari Tatu Kemiläinen, Pääesikunta
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- liikenne- ja viestintäministeriö
- Helsingin käräjäoikeus
- tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

- Rajavartiolaitos
- Tulli

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettua lakia sekä sotilastiedustelulakia.

Esityksessä ehdotetaan, että poliisilaissa selkeytettäisiin niin sanottua palomuurisääntelyä eli siviilitiedustelumenetelmän käytön aikana saadun rikosta koskevan tiedon luovuttamista rikostorjuntaan sekä siihen liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Kyseinen sääntely on osoittautunut käytännössä tulkinnanvaraiseksi. Ehdotuksen mukaan suojelupoliisille sallittaisiin tiedustelumenetelmän avulla saadun kansallista turvallisuutta vaarantavia rikoksia eli maanpetosrikoksia, valtiopetosrikoksia ja terrorismirikoksia koskevan rikostiedon luovuttaminen toimivaltaiselle viranomaiselle siihen katsomatta, mikä on kyseisistä rikoksista säädetty ankarin rangaistus. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusista rikostiedon luovutustarkoituksista, jotka olisivat kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja rikoksen selvittämiseksi ja estämiseksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaaminen. Jos tietoa luovutettaisiin edellä mainituissa tarkoituksissa, kohdistuisi sen käyttöön rajoituksia oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden takaamiseksi ja siviili- sekä sotilastiedustelun suojaamiseksi.

Esityksellä selvennettäisiin, että tiedustelumenetelmän avulla saadun muun tiedon kuin rikosta koskevan tiedon luovuttamiseen ei sovellettaisi palomuurisääntelyä, vaan muita poliisilain tai henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain säännöksiä myös siinä tapauksessa, että luovutuksensaajana olisi rikostorjuntaviranomainen.

Tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti rikostiedon luovuttamisen osalta.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi suojelupoliisin luovuttaa henkilötietoja Pohjois-Atlantin liitolle sekä sellaiselle Euroopan unionin virastolle ja toimielimelle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisilain sääntelyä koskien muun tiedon kuin henkilötiedon kansainvälistä luovuttamista tarkistettaisiin vastaavalla tavalla.

Sotilastiedustelusta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti rikostiedon luovuttamisen osalta.

Esitys toteuttaa osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman strategista kokonaisuutta Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio; kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen lähtökohtia

Vuonna 2019 voimaan tulleen tiedustelulainsäädännön keskeiset säännökset siviili- ja sotilastiedustelusta sisältyvät poliisilain (872/2011) 5 a lukuun, tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettuun lakiin (582/2019) sekä sotilastiedustelusta annettuun lakiin (590/2019). Sääntelykokonaisuuteen kuuluu olennaisena osana tiedustelutoiminnan valvontaa koskeva sääntely, joka koostuu tiedustelutoiminnan valvonnasta annetusta laista (121/2019) sekä eduskunnan työjärjestyksen tiedustelun parlamentaarisen valvonnan järjestämistä koskevista säännöksistä.

Tiedusteluviranomaisten tehtävät koostuvat kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaa toimintaa koskevien tietojen hankkimisesta sekä kansallista turvallisuutta uhkaavien rikosten estämisestä ja paljastamisesta. Poliisilain 5 a luvussa säädetään suojelupoliisin suorittamasta tiedonhankinnasta ja tiedon hyödyntämisestä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja muiden viranomaisten lakisääteisiä kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten. Sotilastiedustelulain mukaisen sotilastiedustelun tarkoituksena on hankkia ja käsitellä tietoa Suomeen kohdistuvasta tai Suomen turvallisuusympäristön kannalta merkityksellisestä sotilaallisesta toiminnasta taikka vieraan valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi sekä Puolustusvoimien muiden tehtävien suorittamiseksi. Tiedustelulainsäädännössä on tarkat säännökset tiedustelumenetelmistä ja tiedustelun kohteista, tiedustelumenetelmien käytön yleisistä ja erityisistä edellytyksistä sekä tiedustelumenetelmien käytöstä päättämisestä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia (616/2019), tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettua lakia ja sotilastiedustelusta annettua lakia. Hallituksen esityksen keskeisenä sisältönä on selkeyttää sääntelyä, joka koskee tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikosta koskevan tiedon luovuttamista rikostorjuntaan (palomuurisääntely). Palomuurisääntelyssä on kyse poikkeuksesta tiedustelumenetelmillä saadun tiedon käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Palomuurisääntelyn tarkoituksena on rajoittaa tiedustelumenetelmien avulla saatujen rikostietojen luovuttamista poliisille ja muille rikostorjuntaviranomaisille sen varmistamiseksi, ettei tiedustelumenetelmiä käytetä salaisia tiedonhankintakeinoja tai salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen. Sääntelyssä on otettu huomioon tiedustelun rikostorjunnasta poikkeava käyttötarkoitus sekä vakavien rikosten selvittämiseen ja etenkin sellaisten rikosten estämiseen liittyvä huomattava yhteiskunnallinen intressi.

Hallintovaliokunta toteaa, että toimiva palomuurisääntely on yhteiskunnan kokonaisedun sekä rikoksen uhrin ja perusoikeuksien huomioon ottamisen kannalta perusteltua. Epäselväksi ei saa jäädä se, miten tiedustelutoiminnassa saatua tietoa voidaan hyödyntää rikosten estämiseksi ja

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

rikosvastuun toteuttamiseksi. Valiokunta tähdentää, että suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. Sillä itsellään ei ole toimivaltuuksia puuttua sellaiseen havaitsemaansa uhkaavaan toimintaan, joka on edennyt rikoksen asteelle tai joka muutoin välttämättä edellyttää viranomaisen puuttumista. Tällaisissa tapauksissa tieto tulee voida luovuttaa sille viranomaiselle, jolla on toimivaltuudet puuttua siihen, jotta uhkan toteutuminen voidaan estää.

Esityksen tavoitteena on, että suojelupoliisi ja sotilastiedusteluviranomainen voivat luovuttaa riittävän laajasti tietoja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tiedusteluviranomaiset saavat ehdotuksen mukaan aina ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta kansallista turvallisuutta vaarantavasta rikoksesta (maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikokset) toimivaltaiselle viranomaiselle sekä luovuttaa tällaista rikosta koskevaa tietoa riippumatta siitä, mikä on rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös uusista rikostiedon luovutustarkoituksista, joita ovat kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja muu toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaaminen. Tässä tarkoituksessa luovutetut tiedot voivat olla merkittäviä esimerkiksi viranomaisten tilannekuvan muodostamisessa. Ehdotetuilla muutoksilla ei laajenneta tiedusteluviranomaisten tiedustelutoimivaltuuksia, vaan muutokset koskevat tiedustelutoimivaltuuksien avulla hankittujen tietojen edelleen luovuttamista toiselle viranomaiselle. Tiedot vastaanottava viranomainen käyttää sille säädettyjä toimivaltuuksia tehtäviensä hoitamiseen.

Hallintovaliokunta on tammikuussa 2023 antanut mietinnön tiedustelulainsäädäntöä koskevasta valtioneuvoston selonteosta (HaVM 35/2022 vp — VNS 11/2021 vp). Eduskunta on hallintovaliokunnan mietinnön pohjalta hyväksymässään kannanotossa (EK 70/2022 vp) edellyttänyt, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn toimivuudesta ja täsmäntämistarpeista ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset sääntelyn selkeyttämiseksi. Eduskunta on samalla edellyttänyt, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit. Tiedustelulainsäädännön palomuurisääntelyn uudistaminen siten, että se mahdollistaa poliisin toiminnan suuntaamisen ja riittävän laajasti tiedon luovuttamisen poliisille ja muille viranomaisille, joilla on toimivaltuudet konkreettisesti puuttua suojelupoliisin havaitsemaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan, sisältyy hallitusohjelmaan. Hallitusohjelmassa on myös muita siviilitiedustelulainsäädännön kehittämistä koskevia kirjauksia.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että voimassa olevan palomuurisääntelyn tulkintaan on liittynyt epäselvyyttä. Esimerkiksi tiedustelutoiminnan laillisuusvalvojana toimivan tiedusteluvalvontavaltuutetun ja eduskunnan oikeusasiamiehen tulkinnat ovat osin poikenneet toisistaan. Hallintovaliokunta on tiedusteluselonteon käsittelyn yhteydessä katsonut, että mainitut eriävät käsitykset kertovat voimassa olevan palomuurisääntelyn epäselvyyksistä ja tulkinnanvaraisuuksista ja havainnollistavat tarvetta selkeyttää palomuurisääntelyä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 26/2025 vp) mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, *1. lakiehdotus* kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 5 a

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

luvun 44 a §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon, ja 4. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 80 §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta muutoksia poliisilain 5 a luvun muuttamista koskevaan lakiehdotukseen ja sotilastiedustelulain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen. Valiokunta ehdottaa myös muita muutoksia lakiehdotuksiin. Hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Vaikka valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella osin merkittäviäkin muutoksia hallituksen esityksessä ehdotettuun sääntelyyn, selkeytyy palomuurisääntely valiokunnan käsityksen mukaan nykyisestä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutokset parantavat osaltaan tiedusteluviranomaisten mahdollisuuksia tietojen luovuttamiseen, vaikka sääntely ei muutettuna mahdollistakaan yhtä laajaa tietojen luovutusta kuin hallituksen esityksen tavoitteena on ollut. Tietojen luovuttaminen palomuurisääntelyn mukaisesti toimivaltaiselle rikostorjuntaviranomaiselle suojaa kansallista turvallisuutta ja edesauttaa viranomaisten toimintamahdollisuuksia nykyisessä turvallisuusympäristössä. Poliisin henkilötietolain muutoksilla selvennetään sitä, että poliisilain 5 a luvun palomuurisääntelyä sovelletaan ainoastaan rikostiedon luovuttamiseen rikostorjuntaviranomaisille. Muuhun henkilötietojen luovuttamiseen sovelletaan poliisin henkilötietolain asianomaista säännöstä. Muutokset mahdollistavat myös tiedustelun suojaamisen esityksen tavoitteiden mukaisesti, mikä on tiedustelutoiminnan luonne huomioon ottaen välttämätöntä.

Hallintovaliokunta on useissa muissakin yhteyksissä kiinnittänyt huomiota viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämistarpeisiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu lainsäädäntö parantaa rikostietojen luovuttamisen osalta nykytilaa poliisin näkökulmasta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on korostettu myös nimenomaisen rikostiedustelulainsäädännön tärkeyttä poliisin tiedonhankinnassa. Rikostiedustelua koskevan lainsäädännön valmistelu on parhaillaan käynnissä. Samaan aikaan arvioidaan myös yksityiselämän suojaa koskevan sääntelyn muuttamista perustuslaissa. Esityksessä ei juurikaan ole arvioitu nyt ehdotetun sääntelyn suhdetta muihin vireillä oleviin lainsäädäntöhankkeisiin. Valiokunta korostaa näiden hankkeiden tärkeyttä myös nyt ehdotetun sääntelyn kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että tiedustelulainsäädännön ajantasaisuudesta huolehditaan toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten edellyttämin tavoin.

Rikosepäilystä ilmoittaminen ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan (palomuurisääntely)

Poliisilain 5 a luvun 44 §:ssä säädetään siviilitiedustelussa saadun tiedon luovuttamisesta rikostorjuntaan. Suojelupoliisilla on pykälän nojalla velvollisuus tai oikeus ilmoittaa minkä tahansa tiedustelumenetelmän käytön aikana havaitusta vakavasta rikoksesta keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle tehdyksi oletetun tai hankkeilla olevan rikoksen vakavuusaste huomioiden. Ehdotetuissa 44 §:n 1—4 momentissa on kyse voimassa olevan sääntelyn selkeyttämisestä. Keskeisin muutos nykytilaan on tältä osin se, että mainituissa lainkohdissa säädetään selvyyden vuoksi nykyisen rikoksesta ilmoittamisen lisäksi rikosta koskevan tiedon luovuttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Poliisilain 5 a luvun 44 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan suojelupoliisi saa aina ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta rikoslain 12, 13 tai 34 a luvussa säädetystä rikoksesta sekä luovuttaa tietoa sellaisesta rikoksesta toimivaltaiselle viranomaiselle. Rikoslain 12 luvussa säädetään maanpetosrikoksista, 13 luvussa valtiopetosrikoksista ja 34 a luvussa terrorismirikoksista. Siviilitiedustelun kohteina ja tiedustelumenetelmien käytön kohteena voivat olla ulkomainen tiedustelutoiminta, kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystä uhkaava toiminta ja terrorismi. Perustelujen mukaan mainituissa rikoslain luvuissa rangaistavaksi säädettyissä teoissa on kyse siviilitiedustelun kohdeuhkien relevanteista ilmenemismuodoista. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan sotilastiedustelulain 79 §:n 5 momenttiin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettu sääntely muistuttaa ylimääräisen tiedon käyttöä koskevaa sääntelyä. Perustuslakivaliokunta selostaa lausunnossaan ylimääräisen tiedon käyttöä koskevaa lausuntokäytäntöään. Tiedustelussa saadun tiedon luovuttamista koskevaa sääntelyä arvioitaessa on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan kiinnitettävä huomiota siihen, että tiedustelutoiminnassa kysymys on luonteeltaan erilaisesta toiminnasta kuin poliisilain mukaisessa salaisten tiedonhankintakeinojen tai pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen käyttämisessä. Tämä tarkoittaa, että kysymys käyttötarkoitussidonnaisuudesta korostuu, kun arvioidaan mahdollista ylimääräistä tietoa tai sitä muistuttavaa tietoa koskevaa sääntelyä (PeVL 35/2018 vp, s. 21, PeVL 36/2018 vp, s. 25).

Perustuslakivaliokunta on suhtautunut pidättyvästi ylimääräisen tiedon käytön sallimiseen sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähemmän kuin kolme vuotta vankeutta. Valiokunnan lausuntokäytännön valossa lievemmin rangaistavien rikosten ottaminen tällaisen sääntelyn piiriin on siten poikkeuksellista. Valiokunta ei aikaisemmin ole pitänyt ongelmattomana sääntelyä, joka olisi merkinnyt ylimääräisen tiedon käytön mahdollistamista sellaisten rikosten yhteydessä, joista käytännössä useimmiten seuraa vain sakkorangaistus (PeVL 33/2013 vp, s. 7/I, PeVL 99/2022 vp, kappaleet 14 ja 15).

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että ehdotetussa sääntelyssä viitataan rikoslain 12, 13 ja 34 a lukuun yleisesti. Sanotuissa luvuissa säädetään vakavuudeltaan varsin monenlaisista rikoksista. Lievempiä rangaistavaksi säädettyjä tekoja ovat esimerkiksi rikoslain 12 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen (rangaistusasteikko sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta), 12 luvun 10 §:ssä tarkoitettu puolueettomuusmääräysten rikkominen (rangaistusasteikko sakkoa tai vankeutta enintään vuosi) tai 34 a luvun 5 d §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen (rangaistusasteikko sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi). Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että ehdotettu sääntelytapa johtaa siihen, että rikoslain 12, 13 ja 34 a lukuun myöhemmin lisättävät rangaistavaksi säädettyvät teot tulisivat automaattisesti ehdotetun ilmoitus- ja luovutusoikeuden piiriin.

Ottaen huomioon yhtäältä perustuslakivaliokunnan ylimääräisen tiedon käyttöä koskevan lausuntokäytännön ja toisaalta valiokunnan kannanotot erityisesti tiedustelulla saadun tiedon luovuttamisesta esityksen *1. lakiehdotuksen* 5 a luvun 44 §:n 5 momentin ja *4. lakiehdotuksen* 79 §:n 5 momentin sääntely ei ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoittamisen oikeasuhtaisuus-

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

eikä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusedellytyksen kanssa. Hallintovaliokunnan on rajattava ja täsmennettävä sääntelyä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momenttia ja sotilastiedustelulain 79 §:n 5 momenttia täsmennettäväksi yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin niin, että mainituissa lainkohdissa luetellaan nimenomaisesti ne rikokset, joista voidaan mainittujen lainkohtien mukaan ilmoittaa ja joita koskevaa tietoa luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännöstä täydennettäväksi niin, että tietoa rikoksesta voidaan luovuttaa, jos tiedon luovuttamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle ja selvittämiseksi.

Tietojen luovuttaminen eräissä tapauksissa

Poliisilain 5 a lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 44 a §, jonka 1 momentin mukaan suojelupoliisi saa ilmoittaa 44 §:n 3—5 momentissa tarkoitettusta rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa tietoa samoissa momenteissa tarkoitettulle viranomaiselle myös kansallisen turvaamisen suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi rajoituksista käyttää tällaista tietoa. Tietoa ei saa käyttää esitutkinnan toimittamisessa eikä salaista tiedonhankintaa, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa (hyödyntämiskielto). Asiallisesti samantyyppisestä sotilastiedusteluviranomaisen tiedonluovutusosoikeudesta ehdotetaan säädettäväksi sotilastiedustelulain 80 §:ssä (4. lakiehdotus).

Ehdotetussa 44 a §:ssä on perustelujen mukaan kyse muusta kuin 44 §:n mukaisen palomuurisääntelyn mukaisesta tiedon luovuttamisesta. Uuden pykälän mukaisen rikoksesta ilmoittamisen ja tiedon luovuttamisen tarkoituksena on mahdollistaa luovutuksensaajana olevan rikosentorjuntaviranomaisen ryhtyminen kansallista turvallisuutta suojaaviin toimenpiteisiin tai muutoin suunnata sen toimintaa. Tarkoituksena on ollut mahdollistaa tiedustelutoimivaltuuksilla saadun tiedon hyödyntäminen riittävän tehokkaasti ja lisätä erityisesti tiedusteluviranomaisten mahdollisuuksia antaa tietoa niille toimivaltaisille viranomaisille, jotka vastaavat uhkien realisoituessa niihin annettavasta toiminnallisesta vasteesta operatiivisessa kenttätoiminnassa, rikostutkinnassa ja uhkien ennalta estämisessä. Sääntelyllä on ollut tarkoitus lisätä mahdollisuuksia turvallisuusviranomaisten yhteisen tilannekuvan kehittämiseen sekä uhkaympäristön tehokkaaseen hallintaan ja uhkien torjuntaan. Luovutettavaa tietoa ei voida käyttää näyttönä rikosasiassa tai pakkokeinon perusteena. Hyödyntämiskielloista säätämällä turvataan myös siviilitiedustelun salassapitoa.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotettu sääntely tiedon luovuttamisesta muodostuu varsin väljäksi perusoikeuksien rajoittamista koskevan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta. Lisäksi sääntelyn sanamuodon valossa tiedon luovuttaminen voi koskea myös luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Sääntelystä tai sen perusteluista ei kuitenkaan käy ilmi, että tiedon luovuttamista kansallisen turvallisuuden suojaamista tai toiminnan suuntaamista varten koskevassa sääntelyssä olisi välttämättä kyse jostakin perustuslain 10 §:n 4 momentissa luetellusta luottamuksellisen viestin salaisuuden sallitusta rajoitusperusteesta. Lailla voidaan sanotun momentin mukaan säätää

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Nyt ehdotetun sääntelyn ei perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan voida katsoa kuuluvan perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisen tiedon hankkimista sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, koskevan rajoitusperusteen piiriin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettua sääntelyä *1. lakiehdotuksen* 5 a luvun 44 a §:ssä ja *4. lakiehdotuksen* 80 §:ssä on välttämätöntä täsmentää ja rajata niin, että sääntely täyttää jonkin perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisen rajoitusperusteen. Tällainen muutos on edellytyksenä *1. ja 4. lakiehdotuksen* käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisen huomautuksen huomioon ottamiseksi, että poliisilain 5 a luvun 44 a §:n 1 momenttia täsmennetään ja rajataan niin, että suojelupoliisi saa ilmoittaa lainkohdan perusteella rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle ainoastaan kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Säännös ei näin muutettuna mahdollista tiedon luovuttamista muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Valiokunta ehdottaa sotilastiedustelulain 80 §:n 1 momenttiin vastaavaa täsmennystä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki poliisilain 5 a luvun muuttamisesta

39 §. Tiedustelumenetelmän käytöstä päättäminen eräissä tilanteissa. Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 3 momenttiin.

44 §. Rikosepäilystä ilmoittaminen ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että suojelupoliisi saa pykälän 5 momentin mukaan pykälän 1—4 momentin estämättä aina ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta rikoslain 12, 13 tai 34 a luvussa säädetystä rikoksesta sekä luovuttaa tietoa sellaisesta rikoksesta 1 ja 2 momentissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille. Mainituissa rikoslain luvuissa säädetään maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikoksista.

Hallintovaliokunta ehdottaa säännöksen täsmentämistä niin, että pykälän 5 momentissa luetellaan nimenomaisesti ne rikokset, joista saa ilmoittaa ja joita koskevaa tietoa saa säännöksen perusteella luovuttaa. Näitä ovat tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen, maanpetoksellinen yhteydenpito, laitton sotilaallinen toiminta, matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Sääntelytapa vastaa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevan poliisilain 5 luvun 54 §:n 2 momenttia, jossa rikokset

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

on lueteltu rikosnimikkeittäin. Valiokunnan ehdottama luettelomuotoinen säännös on täsmällinen ja tarkkarajainen.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt muun ohella huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ehdotettu sääntelytapa olisi johtanut siihen, että rikoslain 12, 13 ja 34 a lukuun myöhemmin lisättävät rangaistavaksi säädettävät teot olisivat tulleet automaattisesti ehdotetun ilmoitus- ja luovutusoikeuden piiriin. Hallintovaliokunnan ehdottama muutos tarkoittaa sitä, että uudet rikokset eivät automaattisesti tule säännöksen soveltamisalaan.

Kaikista valiokunnan ehdottaman 5 momentin luettelon mukaisista rikoksista tuomitaan voimassa olevien rikoslain säännösten mukaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Valiokunta toteaa, että rikosten rangaistusasteikot ilmentävät tekojen vakavuutta syyllisyyden ja teon moitittavuuden näkökulmasta, mutta eivät välttämättä teon vahingollisuutta ja vaarallisuutta kansallisen turvallisuuden tai oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen näkökulmasta. Kansalliselle turvallisuudelle aiheutuva vahinko voi olla mittavakin, jollei asiaan päästä riittävän ajoissa puuttumaan. Tämän vuoksi valiokunta pitää perusteltuna, että tiedon luovuttaminen on mahdollista myös ehdotetussa säännöksessä mainituista rikoksista.

Suojelupoliisi saa pykälän ehdotetun 4 momentin mukaan ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisesta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Säännös vastaa voimassa olevaa poliisilain 5 a luvun 44 §:n 2 momenttia. Ehdotettu 5 momentin säännös laajentaa tiedon luovuttamista vain niin, että ilmoituksen saa tehdä sen perusteella myös oletettavasti tehdyistä rikoksista, kun nykyinen säännös koskee vain hankkeilla olevan rikoksen estämistä.

Valiokunta ehdottaa säännöksen täydentämistä myös niin, että rikoksesta voidaan ilmoittaa ja tietoa rikoksesta luovuttaa pykälän 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille viranomaisille vain, jos tiedon luovuttamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai selvittämiseksi. Valiokunta ehdottaa pykälän sisäisen viittauksen kohdentamista 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen viranomaisten sijasta 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin viranomaisiin. Hallintovaliokunta on edellä todetuin tavoin rajannut ja täsmentänyt sääntelyä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Hallintovaliokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi selvyyden vuoksi uuden 6 momentin, jonka mukaan pykälässä tarkoitettu ilmoitus ja tiedon luovutus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. Valiokunta pitää selvänä, että tarkoituksena on ollut, että säännösten nojalla voidaan luovuttaa myös salassa pidettävää tietoa.

44 a §. Tiedon luovuttaminen eräissä tapauksissa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että suojelupoliisi saa pykälän 1 momentin mukaan ilmoittaa säännöksessä tarkoitetuista rikoksista toimivaltaisille viranomaisille myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettua sääntelyä on välttämätöntä täsmentää ja rajata niin, että sääntely täyttää jonkin perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisen rajoitusperusteen. Tällainen muutos on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Hallintovaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöisen huomautuksen huomioon ottamiseksi, että säännöksestä poistetaan mahdollisuus luovuttaa tietoa muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että säännöstä täsmennetään niin, että tietoa voidaan luovuttaa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen mukaan luovutettaessa luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan piiriin kuuluvaa tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi edellytetään viestin perustuslaillisen suojan syrjäyttämiseksi, että kansalliseen turvallisuuteen kohdistuva uhka on vakava. Säännöstä on siis täsmennettävä niin, että siitä ilmenee, että kyse on toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Valiokunta toteaa, että suojelupoliisin tiedustelumenetelmien avulla hankkimaa tietoa hyödynnetään kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja muiden viranomaisten lakisääteisiä kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten. Kansallisen turvallisuuden suojaaminen on yhteensopiva tiedustelumenetelmien käyttötarkoituksen kanssa.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 ja 2 momenttiin lisätään selvyiden vuoksi maininta siitä, että säännöksissä tarkoitetut tiedot saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä.

44 b §. Ilmoituksen siirtämisestä päättäminen. Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 2 momenttiin.

44 c §. Rikosta koskevan tiedon käytöstä ilmoittaminen ja käyttö tuomioistuimessa.

Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 2 momenttiin.

2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 50 ja 51 §:n muuttamisesta

50 §. Henkilötietojen luovuttaminen. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin viittaussäännöstä täsmennettäväksi niin, että viittaus kohdistuu poliisilain 5 a luvun 44 §:ään ja 44 a §:n 2 momenttiin. Poliisilain 44 a §:n 1 momentissa ei ole kysymys henkilötietojen luovuttamisesta rikostorjuntaan.

4. Laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

79 §. Rikosepäilystä ilmoittaminen ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin toinen virke muutetaan soveltuvien osien yhdenmukaiseksi ehdotetun poliisilain 5 a luvun 44 §:n 1 momentin kanssa. Sotilasviranomaisen saa luovuttaa säännöksen nojalla puheena olevassa momentissa tarkoitettua rikosta koskevaa tietoa keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle.

Hallintovaliokunta ehdottaa pykälän 5 momenttia muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momenttia. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälään lisätään selvyiden vuoksi uusi 6 momentti, jonka mukaan pykälässä tarkoitettu ilmoitus ja tiedon luovutus saadaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. Valiokunta viittaa näiltä osin edellä 1. lakiehdotuksen 5 a luvun 44 §:n perusteluissa esitettyyn.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

80 §. Tiedon luovuttaminen eräissä tapauksissa. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin poliisilain 5 a luvun 44 a §:n 1 momenttia. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että pykälän 1 ja 2 momenttiin lisätään selvyyden vuoksi maininta siitä, että säännöksissä tarkoitetut tiedot saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä. Valiokunta viittaa edellä 1. lakiehdotuksen 5 a luvun 44 a §:n perusteluissa esitettyyn.

80 a §. Tietojen luovuttamisesta ja ilmoituksen siirtämisestä päättäminen. Valiokunta on tehnyt teknisen korjauksen pykälän 3 momenttiin.

81 §. Rikosta koskevan tiedon käytöstä ilmoittaminen ja käyttö tuomioistuimessa.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 ja 2 momenttia täydennettäväksi niin, että niissä viitataan 79 §:n lisäksi 80 §:n 2 momenttiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 29/2025 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 29/2025 vp sisältyvät 1., 2. ja 4. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

poliisilain 5 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 a luvun 39 §:n 3 momentti, 44 §, 45 §:n 2 momentti, 55 §:n 4 momentti, 57 §:n 4 momentti ja 61 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 581/2019, sekä lisätään 5 a lukuun uusi 44 a - 44 c § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

5 a luku

Siviilitiedustelu

39 §

Tiedustelumenetelmän käytöstä päättäminen eräissä tilanteissa

Tämän luvun 44, 44 a, 44 b⁵ ja 47 §:n säännöksiä ei sovelleta 1 momentissa tarkoitetussa siviilitiedustelussa ja tiedustelumenetelmän käytössä. Mitä 4 §:n 4 momentissa säädetään, voidaan yksittäistapauksessa jättää soveltamatta 1 momentissa tarkoitetussa siviilitiedustelussa ja tiedustelumenetelmän käytössä, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

44 §

Rikosepäilystä ilmoittaminen ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan

Suojelupoliisin on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava keskusrikospoliisille, jos tiedustelumenetelmän käytön avulla saadusta tiedosta ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Suojelupoliisi saa luovuttaa tällaista rikosta koskevaa tietoa keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle. Viranomaisista esitutkinnassa säädetään esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 1 §:ssä.

Suojelupoliisin on viipymättä ilmoitettava rikoksen estämiseksi toimivaltaiselle viranomaiselle, jos tiedustelumenetelmän avulla saadusta tiedosta ilmenee, että hankkeilla on sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, ja rikos on vielä estettävissä. Suojelupoliisi saa luovuttaa tällaista rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle, joita ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli tai Puolustusvoimat.

Suojelupoliisi saa ilmoittaa tehdystä rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle, jos tiedon luovutuksella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Viranomaisista esitutkinnassa säädetään esitutkintalain 2 luvun 1 §:ssä.

Suojelupoliisi saa ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat.

Suojelupoliisi saa 1–4 momentissa säädetyn estämättä aina ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta rikoslain 12, 13 tai 34 a luvussa säädetystä rikoksesta, jos kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

- 1) tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen;
- 2) maanpetoksellinen yhteydenpito;
- 3) laitton sotilaallinen toiminta;
- 4) matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten;

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

5) terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen;

sekä luovuttaa tietoa sellaisesta rikoksesta 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille, jos tiedon luovuttamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai selvittämiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettu ilmoitus ja tiedon luovutus saadaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. (Uusi 6 mom.)

44 a §

Tiedon luovuttaminen eräissä tapauksissa

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa 44 §:n 3–5 momentissa tarkoitettua rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa tietoa mainituissa momenteissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta ja ~~muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi~~. Tällöin tietoa ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa eikä salaista tiedonhankintakeinoa, salaista pakkokeinoa tai muuta pakkokeinoa koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa.

Tiedustelumenetelmän käytön avulla saatua tietoa saa aina luovuttaa salassapitosäännösten estämättä syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

44 b §

Ilmoituksen siirtämisestä päättäminen

Edellä 44 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta saadaan suojelupoliisin päällikön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi tai hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Kun harkitaan 44 §:n 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen siirtämistä tai mainitun pykälän 3–5 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemistä taikka tiedon luovuttamista, arvioinnissa on otettava huomioon kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta. Edellä mainitut seikat on otettava huomioon myös silloin, kun harkitaan tiedon luovuttamista 44 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista rikoksista.

44 c §

Rikosta koskevan tiedon käytöstä ilmoittaminen ja käyttö tuomioistuimessa

Jos esitutkintaviranomainen käynnistää esitutkinnan tai ryhtyy esitutkintatoimenpiteen käyttämiseen taikka toimivaltainen viranomainen käynnistää rikoksen estämiseen tähtäävän toimenpiteen 44 §:ssä tai 44 a §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon luovutuksen perusteella, on sen ennen esitutkinnan käynnistämistä tai esitutkintatoimenpiteen käyttämistä taikka rikoksen estämiseen tähtäävän toimenpiteen käynnistämistä ilmoitettava siitä suojelupoliisille.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Tuomioistuin päättää pääasian käsittelyn yhteydessä 44 §:n tai 44 a §:n 2 momentin perusteella luovutettavan tiedon käyttämisestä näyttonä. Tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohdassa.

45 §

Tiedustelumenetelmällä saatujen tietojen hävittäminen

Tieto voidaan kuitenkin säilyttää ja tallettaa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa tarkoitettuun rekisteriin, jos se on tarpeen 44, 44 a tai 44 b §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

55 §

Yhteistyö muiden viranomaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa

Rikosta koskevien tietojen luovuttamisesta rikostorjuntaan säädetään 44 ja 44 b §:ssä.

57 §

Kansainvälinen yhteistyö

Suojelupoliisi voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin henkilötietoja ulkomaan turvallisuus- ja tiedustelupalvelulle sekä ulkomaan viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä edellä tarkoitettua tehtävää hoitavalle Euroopan unionin virastolle ja toimielimelle sekä Pohjois-Atlantin liitolle (Nato) ja kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (Interpol), jos luovuttaminen on tarpeen suojelupoliisin tai luovutuksensaajan tehtävän suorittamiseksi eikä tietojen luovuttaminen ole vastoin kansallista etua.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

61 §

Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset

Suojelupoliisin on mahdollisimman pian ilmoitettava tiedusteluvalvontavaltuutetulle päätöksestä, joka koskee:

- 1) siviilitiedustelun suojaamista;
- 2) ilmaisukieltoa;
- 3) 44 b §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen siirtämistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 50 ja 51 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 50 §:n 2 momentti ja 51 §:n 1 momentti seuraavasti:

50 §

Henkilötietojen luovuttaminen

Suojelupoliisi saa lisäksi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja muille poliisiyksiköille 13 §:ssä tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin sekä muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle 4 luvussa tarkoitettuihin käsittelytarkoituksiin. Tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikokseen liittyvän henkilötiedon luovuttamisessa rikostorjuntaan sovelletaan poliisilain 5 a luvun 44 §:ää ja 44 a §:n 2 momenttia.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

51 §

Henkilötietojen luovuttaminen kansainvälisessä yhteistyössä

Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja ulkomaan turvallisuus- ja tiedustelupalvelulle sekä ulkomaan viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä edellä tarkoitettua tehtävää hoitavalle Euroopan unionin virastolle ja toimielimelle sekä Pohjois-Atlantin liitolle (Nato) ja kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (Interpol), jos luovuttaminen on välttämätöntä suojelupoliisin tehtävän suorittamiseksi.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain (582/2019) 17 § seuraavasti:

17 §

Tiedon luovuttaminen eräissä tapauksissa

Tietoliikennetiedustelulla saadun tiedon luovuttamiseen sovelletaan poliisilain 5 a luvun 44, 44 a ja 44 b §:ää ja rikosta koskevan tiedon käytöstä ilmoittamiseen ja käyttöön tuomioistuimessa mainitun luvun 44 c §:ää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 79–81 § sekä
lisätään lakiin uusi 80 a § seuraavasti:

79 §

Rikosepäilystä ilmoittaminen ja rikostiedon luovuttaminen rikostorjuntaan

Sotilastiedusteluviranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava keskusrikospoliisille, jos tiedustelumenetelmän käytön avulla saadusta tiedosta ilmenee, että voidaan olettaa tehdyksi sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Sotilastiedusteluviranomainen saa luovuttaa tässä momentissa tarkoitettua rikosta koskevaa tietoa keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle. Viranomaisista esitutkinnassa säädetään esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 1 §:ssä.

Sotilastiedusteluviranomaisen on viipymättä ilmoitettava rikoksen estämiseksi toimivaltaiselle viranomaiselle, jos tiedustelumenetelmän avulla saadusta tiedosta ilmenee, että hankkeilla on sellainen rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, ja rikos on vielä estettävissä. Sotilastiedusteluviranomainen saa luovuttaa tässä momentissa tarkoitettua rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle, joita ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli tai Puolustusvoimat.

Sotilastiedusteluviranomainen saa ilmoittaa tehdystä rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa keskusrikospoliisille tai muulle toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle, jos tiedon luovutuksella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Viranomaisista esitutkinnassa säädetään esitutkintalain 2 luvun 1 §:ssä.

Sotilastiedusteluviranomainen saa ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat.

Sotilastiedusteluviranomainen saa 1–4 momentissa säädetyn estämättä aina ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta rikoslain 12, 13 tai 34 a luvussa säädetystä rikoksesta, jos kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

- 1) tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen;
- 2) maanpetoksellinen yhteydenpito;
- 3) laiton sotilaallinen toiminta;
- 4) matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten;

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

5) terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen;

sekä luovuttaa tietoa sellaisesta rikoksesta 3 ja 4 momentissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille, jos tiedon luovuttamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai selvittämiselle.

Tässä pykälässä tarkoitettu ilmoitus ja tiedon luovutus saadaan tehdä salassapitosäännösten estämättä. (Uusi 6 mom.)

80 §

Tiedon luovuttaminen eräissä tapauksissa

Sotilastiedusteluviranomainen saa salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa tietoa 79 §:n 3–5 momentissa tarkoitettua rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa tietoa mainituissa momenteissa tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille myös maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi. Tällöin tietoa ei saa käyttää esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa eikä salaista tiedonhankintakeinoja, salaista pakkokeinoja tai muuta pakkokeinoja koskevan vaatimuksen tai päätöksen perusteena eikä näyttönä rikosasiassa.

Tiedustelumenetelmän käytön avulla saatua tietoa saa aina luovuttaa salassapitosäännösten estämättä syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

80 a §

Tietojen luovuttamisesta ja ilmoituksen siirtämisestä päättäminen

Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää tässä luvussa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä ja tiedon luovuttamisesta.

Edellä 79 §:ssä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta saadaan pääesikunnan tiedustelupäällikkön päätöksellä siirtää enintään vuodeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen kannalta tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi.

Kun harkitaan 79 §:n 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen siirtämistä taikka 79 §:n 3–5 momentissa tarkoitettua ilmoituksen tekemistä tai tiedon luovuttamista, arvioinnissa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen lisäksi rikoksen selvittämisen tai sen estämisen merkitys yleisen ja yksityisen edun kannalta. Edellä mainitut seikat on otettava huomioon myös silloin, kun harkitaan tiedon luovuttamista 79 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista rikoksista.

81 §

Rikosta koskevan tiedon käytöstä ilmoittaminen ja käyttö tuomioistuimessa

Jos esitutkintaviranomainen käynnistää esitutkinnan tai ryhtyy esitutkintatoimenpiteen käyttämiseen taikka toimivaltainen viranomainen käynnistää rikoksen estämiseen tähtäävän

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

toimenpiteen 79 §:ssä tai 80 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon luovutuksen perusteella, on sen ennen esitutinnan käynnistämistä tai esitutkintatoimenpiteen käyttämistä taikka rikoksen estämiseen tähtäävän toimenpiteen käynnistämistä ilmoitettava siitä sotilastiedusteluviranomaiselle.

Edellä 79 §:n tai 80 §:n 2 momentin perusteella luovutettavan tiedon käyttämisestä näyttönä päättää tuomioistuimien pääasian käsittelyn yhteydessä. Tiedon käyttämisen kirjaamisesta esitutkintapöytäkirjaan säädetään esitutkintalain (805/2011) 9 luvun 6 §:n 2 momentissa ja ilmoittamisesta haastehakemuksessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 1 momentin 9 kohdassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 11.12.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Martin Paasi kok
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Vastalause

Vastalause

Perustelut

Yleistä esityksestä, käsittelystä ja palomuurisääntelystä

Tiedustelumenetelmiä ei ole tarkoitettu rikostorjuntaan.

Hallituksen esityksessä viitataan siinä esitettyihin muutoksiin palomuurisääntelyn ”selkeyttämisenä” ja ”täsmentämisenä”. Tällaiset toteamukset ovat harhaanjohtavia. Todellisuudessa esitys muuttaisi merkittävästi tiedustelulakeja säädettäessä muotoiltua palomuurisääntelyä. Tämän sääntelyn voimassa oleva muoto ei ollut vahinko, vaan siviili- ja sotilastiedustelulakien palomuurisääntely oli tiedustelulakeja säädettäessä yksi eduskuntaa eniten puhuttaneista asioista ja hyväksytty sääntely perusteellisen harkinnan ja välttämättömyysarvioinnin tulos.

On syvästi ongelmallista, että vaikka kyse on korostuneesti perusoikeusherkästä sääntelykontekstista, esityksen säätämisyjärjestysperustelut ovat ehdotettujen säännösten merkittävyyteen nähden erittäin suppeat ja ylimalkaiset, eikä niissä ole esimerkiksi tehty kattavasti selkoa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä. Erityisen hälyttävää on, ettei esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa ole lainkaan tehty selkoa ehdotusten suhteesta perustuslain 10 §:n 4 momenttiin, vaikka on selvää, että ehdotettu sääntely on merkityksellistä luottamuksellisen viestin suojan kannalta, ja myös esityksen valmisteluvaiheessa annetuissa lausunnoissa peräänkuulutettiin esityksen täydentämistä tällä arviolla. Perusteluissa selostetaan perustuslakivaliokunnan aiempaa lausuntokäytäntöä sekä todetaan, etteivät säännösehdotukset muuta oikeustilaa, vaikka todellisuudessa kyse on osin syvälle käyvistä muutosehdotuksista.

Siviilitiedustelulainsäädännöstä (HE 202/2017 vp) säädettäessä keskeisenä lähtökohtana oli, että suojelupoliisin tiedustelullisia toimivaltuuksia lisättäessä ja Supon roolin muuttuessa puhtaammin tiedusteluviranomaiseksi oli muun muassa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi tarpeen poistaa suojelupoliisin tehtävistä rikosten tutkinta, eli suojelupoliisi ei enää ole esitutkintaviranomainen. Muun muassa tästä syystä säädettiin nykyisellä tarkkuudella ja nykyisin kynnyksin siitä, miksi ja millä edellytyksillä tiedustelumenetelmin saatua tietoa luovutettaisiin rikostorjuntaan. Vastaava palomuurisääntely sisällytettiin sotilastiedustelulakiin (HE 203/2017 vp).

Erona salaisten tiedonhankintakeinojen ja tiedustelumenetelmien käytön välillä on se, että käytännössä samoja keinoja tai menetelmiä voidaan käyttää tiedustelussa paljon väljemmin edellytyksin kuin salaisessa tiedonhankinnassa. Salaista tiedonhankintaa suoritetaan tietyn henkilön tietyn rikoksen estämiseksi tai paljastamiseksi. Vastaavasti salaisissa pakkokeinoissa on kyse tietyn tapahtuneen rikoksen tutkinnasta. Tiedustelussa sen sijaan hankitaan tietoa toiminnasta, joka ”jatkuessaan voi muodostua” vakavaksi uhkaksi kansalliselle turvallisuudelle (siviilitiedustelu) tai toiminnasta, joka on ”luonteeltaan sotilaallista”, mutta ei edellytä konkreettista uhkaa (sotilastiedustelu). Täsmällisyydeltään tiedustelun kohteet voivat olla hyvin

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp

Vastalause

epämääräisiä verrattuna salaisen tiedonhankinnan kohteisiin. Kun tiedonhankinnan kohde on epämääräinen, myös se on epämääräisempää, liittykö tietty henkilö siihen toimintaan, josta tietoa hankitaan.

Perustuslakivaliokunta on palomuurisääntelyä arvioidessaan kiinnittänyt nimenomaisesti huomiota siihen, että rikostutkinnasta eriytyvää tiedustelutoimintaa ei pidä säännellä siten, että se avaisi tosiasiallisen mahdollisuuden kiertää tai välttää poliisilaissa ja pakkokeinolaissa tietyille salaisille tiedonhankintakeinoille tai salaisille pakkokeinoille asetettuja edellytyksiä (PeVL 35/2018 vp, s. 22). Palomuurisääntelyn tarkoituksena on siis estää se, että tiedustelumenetelmiä voitaisiin käyttää poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen, eli että tiedustelumenetelmiä voitaisiin käyttää paitsi tietojen saamiseen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta tosiasiaa samalla myös rikostorjunnan tarpeisiin.

Näistä syistä tiedustelumenetelmillä saadun tiedon luovuttamiseen rikostorjunnan käyttöön tulee suhtautua hyvin pidättyvästi. Tiedustelutoimivaltuuksien käyttö on katsottu hyväksyttäväksi nimenomaan tiedustelutoiminnan kohteena olevan toiminnan vakavuuden ja rikostorjunnan kohteista poikkeavan luonteensa vuoksi. Palomuurisääntelyn heikentämisessä vaarana on koko edellä selostetun sääntelylogiikan ja tiedustelun ja rikostorjunnan erottelun murentaminen.

Esityksen käsittelyä ja arviointia on osaltaan vaikeuttanut se, että sisäministeriö on valiokuntakäsittelyn aikana esittänyt useita jopa päinvastaisiin suuntiin säädösehdotuksia vieneitä muutoksia. Itse esityksen tavoin ministeriön valiokunnalle antamissa vastineissa on myös käsitelty puutteellisesti esityksen suhdetta perustuslakiin eikä esitettyjä muutoksia ole riittävästi perusteltu. Perustuslakivaliokunnan lausuttua esityksestä ministeriöllä on ollut haasteita esittää sellaisia muutoksia, joiden myötä sääntely noudattaisi perustuslakivaliokunnan vaatimuksia.

Poliisilain 5 a luvun 44 §

Käsittelyn aikana ehdotettua poliisilain 5 a luvun 44 §:n 5 momenttia on muutettu siten, että muun muassa perustuslakivaliokunnan oikeasuhtaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen kannalta ongelmalliseksi katsoma yleinen viittaus rikoslain 12, 13 ja 34 a lukuun on poistettu. Sen sijaan valiokunnan mietinnössä ehdotetaan, että suojelupoliisi saisi ilmoittaa tiedustelumenetelmän käytön avulla havaitusta jo tehdystä tai vielä estettävissä olevasta rikoksesta ja luovuttaa tietoa rikoksesta, jos kyse on tuottamuksellisesta turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, maanpetoksellisesta yhteydenpidosta, laittomasta sotilaallisesta toiminnasta, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta.

Ehdotetussa säännöksessä on kyse sellaisista rikosnimikkeistä, joista seuraamuksena voi olla sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Tuottamuksellinen turvallisuussalaisuuden paljastaminen on teko, jonka perustuslakivaliokunta nimenomaisesti mainitsi lausunnossaan esimerkkinä sellaisesta lievemmästä rikoksesta, joka hallituksen esityksen alkuperäisen ehdotuksen mukaan olisi lukeutunut säännöksen soveltamisalaan. Perustuslakivaliokunta toisti suhtautuneensa pidättyvästi ylimääräisen tiedon käytön sallimiseen sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähemmän kuin kolme vuotta vankeutta.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp Vastalause

Valiokunnan lausuntokäytännön valossa lievemmin rangaistavien rikosten ottaminen tällaisen sääntelyn piiriin on siten poikkeuksellista. Valiokunta ei aikaisemmin ole pitänyt ongelmattomana sääntelyä, joka olisi merkinnyt ylimääräisen tiedon käytön mahdollistamista sellaisten rikosten yhteydessä, joista käytännössä useimmiten seuraa vain sakkorangaistus (PeVL 33/2013 vp, s. 7/I, PeVL 99/2022 vp, kappaleet 14 ja 15). (PeVL 26/2025 vp, s. 3—4.)

Poliisilain 5 a luvun 44 §:ssä säädetään jo nykyisin tiedon luovuttamisesta silloin, kun kyseessä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Lisäksi suojelupoliisi saa ilmoittaa tehdystä rikoksesta keskusrikospoliisille, jos ilmoituksella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa myös luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tiedustelumenetelmän käytöllä saatua tietoa saa lisäksi aina luovuttaa syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi sekä hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

Se, että tiedustelumenetelmällä saatua tietoa luovutetaan rikosentorjuntaviranomaiselle mistään konkreettisessa ilmenemismuodossaan sakolla sovitettavasta rikoksesta, ei ole hyväksyttävää tai oikeasuhtaista. Rikostorjunnassa käytettävistä tiedonhankintakeinoista säädetään erikseen.

Poliisilain 5 a luvun 44 a §

Hallituksen esityksen mukaan suojelupoliisi olisi saanut ilmoittaa rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa myös ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi”.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti ymmärrettävistä syistä huomiota siihen, että ehdotus muodostui ”varsin väljäksi perusoikeuksien rajoittamista koskevan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta”. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että säännös voi koskea myös luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa. Perustuslakivaliokunta katsoi, että ehdotuksen ei voitu katsoa kuuluvan perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoitusedellytysten piiriin eli kytkeytyvän riittävästi esimerkiksi tiedon hankkimista sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta koskevan rajoitusperusteen piiriin. Perustuslakivaliokunta katsoi tavallisen lain säätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytykseksi, että sääntelyä täsmennetään ja rajataan niin, että sääntely täyttää jonkin perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisen rajoitusperusteen. (PeVL 26/2025 vp, s. 4—5.)

Perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen antamissaan vastineissa sisäministeriö ehdotti ensin koko kyseisen tiedonluovutusperusteen poistamista. Tämä olisi ollut perusteltua. Sitten antamissaan vastineissa sisäministeriö kuitenkin ehdottikin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen kytkeytyvän perusteen säilyttämistä lakiehdotuksessa. Valiokunta ehdottaa perusteen sisällyttämistä lakiin lisämääreellä, jonka mukaan ilmoitus saadaan tehdä ja tietoa luovuttaa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2025 vp
Vastalause

Tällaisella lisäyksellä säännös on pyritty saattamaan perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoituslauseketta vastaavaksi.

Perustuslakivaliokunta on perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoituslauseketta käsitellessään korostanut, että tiedonhankinta kansallista turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta voitaisiin osoittaa vain kansallisesta turvallisuudesta huolehtivien viranomaisten tehtäväksi. Valtiosääntöoikeudellisen tulkinnan lähtökohtana valiokunta on tähdentänyt myös sitä, että perustuslaista johtuu tarve yhtäältä tulkita kansallisen turvallisuuden käsitettä suppeasti sekä toisaalta asettaa uhan vakavuusaste korkealle. Rajoitusperusteeseen vetoavalla on myös velvollisuus esittää riittävät perustelut sille, että jokin toiminta voi muodostua vakavaksi uhaksi kansalliselle turvallisuudelle. Välttämättömyysvaatimuksen täyttymiseksi ei perustuslakivaliokunnan mielestä riitä, että tiedon hankkimisen luottamuksellisista viesteistä voidaan yleisesti katsoa edistävän kansallista turvallisuutta. Sen sijaan on osoitettava, että tiedon hankkiminen kussakin yksittäistapauksessa ja siihen liittyvät yksilökohtaiset perusoikeuksien rajoitukset ovat tehokkaita ja välttämättömiä keinoja hankkia tietoja kyseisessä tilanteessa kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta. (PeVM 4/2018 vp, s. 8—9.)

Vaikka valiokunnan mietinnössä esitetään lakiehdotuksesta poistettavaksi kaikkein avoiminta ja epätäsmällisintä luovutusperustetta ”muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi”, on ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseen” kytkeytyvä ehdotus poliisilain 5 a luvun 44 a §:ksi valiokunnan esittämässä muodossaankin ongelmallisen avoin ja epämääräinen, palomuurisääntelyn tarkoituksen kannalta ongelmallinen ja palomuurijärjestelmää murentava.

Johtopäätökset

Toisin kuin hallituksen esityksessä väitetään, käsiteltävässä esityksessä on kyse hyvin syvälle käyvistä muutoksista tiedustelumenetelmillä saadun tiedon käyttöön, tiedustelutoimivaltuuksien ja rikostorjuntatoimivaltuuksien väliseen suhteeseen ja näillä saadun tiedon käyttöön. Esitetyt muutokset eivät ole välttämättömiä ja oikeasuhtaisia tavalla, jota perusoikeusrajoituksilta on aihetta edellyttää. Vaikka perusoikeusrajoitusten täsmällisyyteen liittyvät ongelmat esityksessä korjattaisiin, kun näin syvälle käyviä muutoksia ehdotetaan, tulisi esittää konkreettisia perusteita muutokselle. Tällaisia olisivat esimerkiksi tiedot konkreettisista ongelmista, joita voimassa oleva laki ja palomuurisääntely on aiheuttanut. Tällaisia esimerkkejä ei kuitenkaan ole riittävässä määrin esitetty.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 11.12.2025

Anna Kontula vas
Tiina Elo vihr